

Sammanfattning

Språket är av grundläggande betydelse för den enskilda individens möjligheter till social gemenskap. Tillgången till språk är också en förutsättning för den enskildes möjligheter att utbilda sig, informera sig och skaffa sig kunskap. Möjligheten att delta i samhällslivet förutsätter dessutom tillgång till ett språk som är gemensamt för samhället och som alla som är bosatta i landet förstår och kan använda.

Svenskan är sedan lång tid ett stabilt språk. Språksituationen i Sverige har emellertid, liksom i många andra länder, förändrats under senare år. Därmed har språksituationen blivit mer mångfasetterad och svenskans ställning är inte längre lika självklar som den tidigare varit.

Det som haft den största inverkan på svenskans ställning i Sverige är den tilltagande internationaliseringen. Denna har bl.a. lett till att det inom flera områden används engelska i allt större utsträckning i stället för eller vid sidan av svenska. Även det förhållandet att det i dag talas åtminstone 150 olika modersmål i Sverige sätter fokus på frågor om svenskans, och andra språks, ställning. Sedan 2000 har fem språk officiell ställning som nationella minoritetsspråk i Sverige. De nu beskrivna förhållandena gör det motiverat att slå fast vilken ställning svenskan och andra språk har och hur språken bäst kan värnas för att bevara en språklig mångfald. Det är mot denna bakgrund man ska se Språklagsutredningens uppdrag.

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag har varit att utarbeta ett förslag till språklag, där det svenska språkets ställning regleras. I uppdraget har vidare ingått att överväga om det bör införas bestämmelser om de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket i en språk-

lag. Att belysa frågan om svenska språket i internationella sammanhang har också ingått i uppdraget.

Enligt direktiven ska lagen ge en tydlig signal om den vikt som svenska språket har. Däremot ska lagen inte behandla språkriktighetsfrågor eller språks användning inom olika områden, utöver den offentliga förvaltningen. Inte heller bör sanktioner knytas till lagen.

Utgångspunkter för förslaget

De mål som riksdagen har angett för den nationella språkpolitiken har varit en utgångspunkt för utredningen. Dessa mål är:

- Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
- Svenskans ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
- Den offentliga svenskans ska vara vårdad, enkel och begriplig.
- Alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Till grund för Språklagsutredningens förslag har också legat bl.a. det handlingsprogram och förslag till språklag som Kommittén för svenska språket lade fram 2002 i betänkandet *Mål i mun* (SOU 2002:27). Även remissinstansernas synpunkter på lagförslaget i betänkandet har beaktats. Härutöver har i stor utsträckning tidigare utredningsarbeten, bl.a. de som rör de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket, legat till grund för utredningens arbete.

Utredningen har också haft omfattande kontakter med myndigheter och företrädare för organisationer och intressegrupper.

Språklagens syften

I lagen anges svenskans och andra språks ställning och användning i det svenska samhället. Bestämmelserna är utformade med sikte på att lagen ska värna både det svenska språket och den språkliga mångfalden i Sverige.

Språklagens innehåll

I en inledande bestämmelse anges lagens syfte. Därefter följer bestämmelser om det svenska språkets ställning och dess användning i offentlig förvaltning och i internationella sammanhang. Lagen innehåller också bestämmelser om de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket. Vidare innehåller lagen bestämmelser om det allmännas ansvar för den enskildes tillgång till språk.

Det svenska språket

I lagen slås fast att svenska är huvudspråk i Sverige. Detta innebär att svenska är samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden. Det allmänna ska enligt lagen ha ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas.

De nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket

Genom konventionsanslutningar är samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch nationella minoritetsspråk i Sverige. Enligt utredningens förslag ska dessa språks ställning lagfästas i språklagen. Det föreslås också att det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att skydda och främja minoritetsspråken.

Genom lagen får det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja även det svenska teckenspråket.

Språkanvändningen i offentlig verksamhet

Enligt förslaget ska det i lagen anges att språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. Nationella minoritetsspråk får användas när det är lämpligt. Bestämmelsen innehåller också en hänvisning till den lagfästa rätten för enskilda att i vissa fall använda nationella minoritetsspråk och till bestämmelser om rätt att i Sverige använda ett annat nordiskt språk.

Språket i offentlig verksamhet ska enligt förslaget vara vårdat, enkelt och begripligt. Domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra offentliga organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet ska,

med andra ord, vara skyldiga att använda klarspråk i sina kontakter med allmänheten.

En särskild bestämmelse föreslås i fråga om utvecklingen av svensk terminologi. Den innebär att myndigheter ska ha ett särskilt ansvar för att svenska termer finns tillgängliga, används och utvecklas inom respektive myndighets fackområde.

Svenskan i internationella sammanhang

En bestämmelse om att Sveriges officiella språk i internationella sammanhang är svenska föreslås i lagen.

Vidare föreslås bestämmelser om att svenskans ställning som officiellt språk i Europeiska unionen ska värnas och att den som företräder Sverige i EU ska använda svenska där tolkning kan fås, om det inte av särskilda skäl är lämpligare att använda ett annat språk.

Det allmännas ansvar för den enskildes tillgång till språk

Enligt förslaget ska det allmänna ha ansvar för den enskildes tillgång till språk. Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Den som tillhör en nationell minoritet och den som har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket respektive det svenska teckenspråket. Vidare ska den som har ett annat modersmål än de nu nämnda ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.